

radio nord

mellannvåg 495 m (606 Kc) — i etern dygnet runt

KLIPPRAPPORT

VAR STÅR RADIO NORD IDAG?

8 AUGUSTI 1961

Radio Nord startade sina sändningar 8 mars — och säkert minns Ni tidningarnas kommentarer till denna händelse. Sedan dess har mycket hänt — lyssnare, press och annonsörer har haft tillfälle att under snart fem månader ta del av en kommersiell radiostation sådan den ter sig i verklig-

heten — dess målsättning, programtyp och resultat. Helt naturligt har positionerna kommit att flyttas — både i fråga om principdebatten och i fråga om lyssnarnas gensvar.

Denna rapport vill med några pressklipp belysa situationen sådan den ter sig idag.

RADIO NORD I PRINCIPDEBATTEN

Låt oss börja med den rent principiella debatten för och emot kommersiell radio. I ett inlägg på Dagens Nyheters kultursida söndagen den 25 juni skriver sålunda redaktör Erland Törngren, Stockholm:

KVALITET I ETERN

Kvalitet och kontroversiella ämnen kan få tillbörlig plats i en statsstödd radio-TV endast om etermonopolet bryts, så att Sveriges Radio slipper värda sig om att hela tiden tillfredsställa hela publiken. En del nya argument för denna gamla tanke framförs av redaktör Erland Törngren, Stockholm, som i fri radiokonkurrens ser botemedlet mot konformitet och likriktning.

De senaste bakslagen för Sveriges Radio tycks ha fått monopolsystemet en aning ur balans. Radio Nord fick oväntat gehör bland annonsörer och lyssnare, medan Sveriges Melodiradio fick underkänt av kritiken redan i starten. Radions programomläggning i höstas blev inte heller någon succé och är redan på väg att ändras: differentieringen mellan "riksettan" och P 2 mjukas upp. Dessutom blev det s k Ballografmålet ett svidande bakslag för monopolet och ett halvt godkännande av reklam via TV. Allmänhetens förtroende för Sveriges Radio-TV:s förträfflighet har börjat svika, och marken sviktar under monopolet.

Monopolradion har alltså fått konkurrens, även om "fri radio" ännu är lika med "piratradio". Melodiradion föddes för att tillfredsställa "behov hos allmänheten" och ge "service gentemot publiken". Inför risken att förlora lyssnare till "piraten" slog Sveriges Radio på stora reklamtrumman — för sig själv. Men därmed rasade också den del av monopolmyten som stödde sig på kvalitetsgarantin.

FULL TÄCKNING

Det karaktäristiska med monopolet är att det ska täcka hela folket. Ingen får lämnas i sticket med avslagen radio eller släckt TV. Man måste alltså variera konfekten för så många som möjligt. Därför delas publiken upp i en majoritet för skvalprogrammen och flera minoriteter för de mer kvalificerade programmen. Detta kallas "service" i programpolitiken, men är i själva verket utslag av den bekväma nonchalans som också i andra sammanhang kännetecknar Sveriges Radio-TV. I stället för att sträva efter att lotsa över de stora skarorna till de mer kvalificerade programmen, att föra en aktiv programpolitik där skillnaden mellan mer och mindre kvalificerade program — och lyssnare — så småningom utjämnas, uppmuntrar man det passiva lyssnandet och konserverar det nuvarande otillfredsställande tillståndet. En radio som allt fler kommer att lyssna allt mindre på: detta är en av monopolets nackdelar.

Programkvalitet är ett begrepp som skiftar med publiksmaken. Men ju större publiken blir, desto mer uttunnad måste kvaliteten på programmen bli. Det märkliga är alltså att den kvalitet som monopolet i princip avses garantera inte i praktiken kan upprätthållas inom monopolsystemet. Den bästa garantin för kvalitet skulle däremot en t ex statsunderstödd Sveriges Radio-TV i ett fritt system ge. Då skulle man kunna göra program på ett mer oberoende sätt gentemot den publik som man nu gör allt för att fånga i sina sändarnät och gentemot de kommersiella bolagens popularitetskonkurrens.

Ett fritt system måste också vara förutsättningen för radions och TV:s roll som opinionsmedia. Till monopolets konstitutionella begränsningar hör de krav på precision, korrekthet, neutralitet och objektivitet som senast enligt radions politiske redaktör Herbert Söderström, är avgörande för producentens framgång i arbetet. Ingen grupp eller enskild får missfirmas. Kontroversiella ämnen slätas ut i korrekt neutralt program. Kritik är möjlig bara i den objektiva debattens form,

(forts. sid. 3)

RADIO NORD MÖTER LYSSNARNA

- Och nu över till den viktiga frågan: Vilka band förenar Radio Nord med lyssnarna?

Har Radio Nord en levande kontakt med sina lyssnare — hurudant är, kort sagt, samspelet mellan Radio Nord och publiken? Låt oss exemplifiera detta med en rapport från vår Gotlandsdag den 16 juli. Detta är vad lokalpressen hade att säga...

Gotlänningens första sida 17.7 1961

RADIO NORD OCH GOTLANDSKVÄLL

Sverige — Sverige — det är de två första orden i vår fosterlandshymn men jag tvekar inte det minsta att säga att här har vi (svenska)? fått konkurrens. Missförstå mig inte. Det gäller Radio Nord. Nu heter vår fosterlandssång: Radio Nord, Radio Nord? Det var Gotlands dag i går. Radio Nord med chefen konsul Jack Kotschack i spetsen såg till att allting gick i "lammets" tecken. Snäckgärdsbaden var avslutningsplatsen där allting hände och speciellt framåt småtimmarna.

Det var som sagt Gotlandsdag, och det märktes. Radio Nord hade utlyst en tävling där det gällde att göra den bästa reklamen för den så kallade "piratsändaren". Och nog fick den reklam alltid. Närmare ett 100-tal medverkande utstyrda i de mest fantastiska dräkter gjorde reklam för vår Östersjösändare och gatorna var kantade av folk som ville vara med. Viss fick de vara med. Men de skulle varit med på avslutningen på "Snäck" i stället där den stora finalen gick. Där var det liv och rörelse. Snäckdirektören Nisse Högman, gnuggade händerna och såg allting i "blått" — hur ser för övrigt 10-tusen kronorssedlarna ut?

Nåväl, pengar har sin makt vilket alltid bevisas men här var det frågan om en match i matchen. Radio Nord contra Sveriges Melodiradio. Radio Nord vann med den största marginal som någonsin har uppvisats i en tävling, inte bara här. Därmed sagt att Radio Nord just blivit den institution som vi alla svenskar väntat och räknat med.

För att återgå till tävlingen så hade den samlat närmare 100 deltagare. Det gällde att visa sig antingen vid Österport eller vid Kruttornet vid en bestämd tidpunkt och med största möjliga reklam för Radio Nord. Nog blev det reklam alltid. De tävlande försökte överglänsa varandra i de mest tokiga påhitt och segren blev en stormhatt innehållande en gosse som hette Olle Gardelin som med sina kvickheter runt denna stormhatt förärade sig själv en utombordsmotor. Som tvåa placerade sig en flicka — Rosita Möller — som därvid införlivade en moped i sina "leksaker". Ett extrapris tilldelades Kåre Söderblom (obs. inte Ake) som fick en transistorradio med våglängden 495 m inkopplad. Tilläggas skall att förstapristagaren Olles föräldrar fick gratisresa till Mallorca och med fritt uppehålle en vecka. Vi hör väl av dem så småningom.

Frånsett all denna ballus så propagerade Radio Nord våldsamt för Gotland under denna dag. Det var en ren Gotlandsdag. På Murgrönan uppträdde Harry Brandelius med fru Inga-Lill, som senare gjorde "Snäck" den äran och vidare märktes naturligtvis vid Radio Nord-bordet Hagge Geigert och alla de övriga i teaterensemblen på Borgen. För övrigt mycket kära gäster. Lustigkurke nummer ett och med en aldrig svikande känsla för "toppsnurr".

Det rimmades också på Snäck. Gästerna fick vara med där det fanns lappar på borden som lämnade rimmen klara men där man fick fylla i de övriga orden. Segrare eller segrarinna blev naturligtvis en

Snäck-direktörska — fru Maj-Britt Eriksson — som tillsammans med maken förrättat följande rim: (rimorden var broar, Jack, roar och tack).

Han i dag på Gutaön tjoar,
river alla broar
inget snack
det rör sig om Jack
Han mer än Valle Atte
oss roar
"Radio Nord", stolt
monopolmördarord, tack!!!

Hagge Geigerts kommentar efter detta är värd en parentes. Priset i denna tävling var nämligen en kamera (Zenith) och Hagge avslutade med orden: Det går bra att förstora upp den äkta mannen. En flaska champagne tillföll andre pristagaren som var GTF:s representant Agne Jonasson.

Alla inlämnare av rimmen var inte snälla. Följande ord kom ifrån en som ville vara anonym.

"Vilket förfärligt svineri
det är inte demokrati.
Alla okontrollerade ord
får sändas av Radio Nord".

Detta lilla rim var undertecknat av "Vän av eterordning" som har grävt en väldigt djup grop åt sig själv. Det är alltså demokrati att Sveriges Radio sänder kontrollbar musik med mera. Insändaren får gärna komma tillbaka men med vederhäftiga saker? (Age). Åter en liten parentes.

Vad mer att rapportera? Jo, att Snäckgärdsbaden, sin vana trogen, hade gjort allt för att gästerna skulle trivas i Radio Nords tecken. Väggarna var dekorerade med ritningar och blommor där speciellt det förstnämnda alltigenom utgick från vår "skvalradio". "Skvalradion" som nu blivit en formidabel succé.

Vad är mera att tillägga. Att det var full rulle hela kvällen frånsett en kvart som vi för en gångs skull ger Radio Nord bakläxa för. Alla vet vilken tidsrymd det gällde. Annars hade vi hela balunsen med från revyn där Hagge Geigert var småsnål med vitsarna men där Ake Söderblom, Elisaweta med flera höll stämningen i topp. Och vi skall inte prata om de övriga. Underbara Chiela Philip var med men vägrade att sjunga (för övrigt hon som lanserade Gotländsk sommarnatt för sex år sedan) samt Nordsjö-paret Harry och Inga-Lill Brandelius som satte fart på den gotländska och Radio-Nordska sommarnatten.

Vi tackar Jack Kotschack. Välkommen åter.

I sammanhanget kanske det är lämpligt att ge ett exempel på vilka resultat som kan nås genom en appell i radio.

Radio Nords Gotlandsdag var således den 16 juli. Måndagen den 17 juli ägde s. k. russpremiering rum på Lojsta hed — ett evenemang som uppmärksammades av Radio Nord. I ett enda inpass på kvällen den 16 juli berättade Radio Nord om premieringen och rekommenderade alla turister på Sveriges största ö att göra ett besök.

Resultatet av denna spot ger tidningarnas kommentarer talande bevis för. Låt oss ta en titt på första sidan i Gotlands Allehanda tisdagen den 18 juli:

GOTLAND I BRÄNNPUNKTEN

Gotlands Allehandas första sida 17.7 1961

BÄST REKLAM AV 12-ÅRING

12-årige Visbypojken Olle Gardelin tog hem segern i Radio Nords stora maskeradtävlings i stan i går. Olle tävlade i en stormhatt, stor som en öltunna. Han höll utlik genom en glugg i hatten.

Piratradions Gotlandsdag rönt mycket stort intresse, trots det fina badvädret. När ungdomarna maskeradtävlande var det cirka 2000 personer i rörelse kring de båda kontrollpunkterna Österport och Kruttorner. Mest folk var det vid Kruttorner. Polisbil med högtalare höll ordning.

I maskeradtävlingsen, som var dagens speciella Radio-Nordevemang, deltog 90-talet ungdomar. Alla deltagare fick en grammofoonskiva. Vinnande Olle fick en utombordsmotor vid prisutdelningen på Snäck igår kväll. Och hans föräldrar fick var sin resa till Mallorca.

13-åriga Rosita Möller, också hon från Visby, tog andrapriset, en moped. Hon var skrudad i en trumma. Radio Nord har slagit igenom, var hennes paroll. Skådespelaren Åke Söderbloms grabb Kåre blev trea. Atterdag junior går i Borgen för Radio Nord hette det för hans del.

Hela dagens Radio Nordprogram var Gotlandsbetonat. Sammanlagt förekom under dagen cirka 100 gotländska inslag, bl a 9 om idrott. GA:s Berndt von Corswant gjorde en önskerond med mikrofonen på stan.

— Dagen blev fullt så lyckad som vi hoppats på programchefen Louis Chrysander till GA igår kväll. Vi blev också så hjärtligt välkomnade här att vi gärna kommer igen.

Det var Radio Nord-bal på Snäck igår kväll. Maskerad-vinnarna fick sina fina priser, det tävlades i rim och apelsindans och av närvarande Radio Nord-prominenser märktes konsul Jack Kotschack, dir. Bo Johnsson, programchefen Louis Chrysander och den amerikanske rådgivaren Ron Baxley.

(forts. från sid. 1)

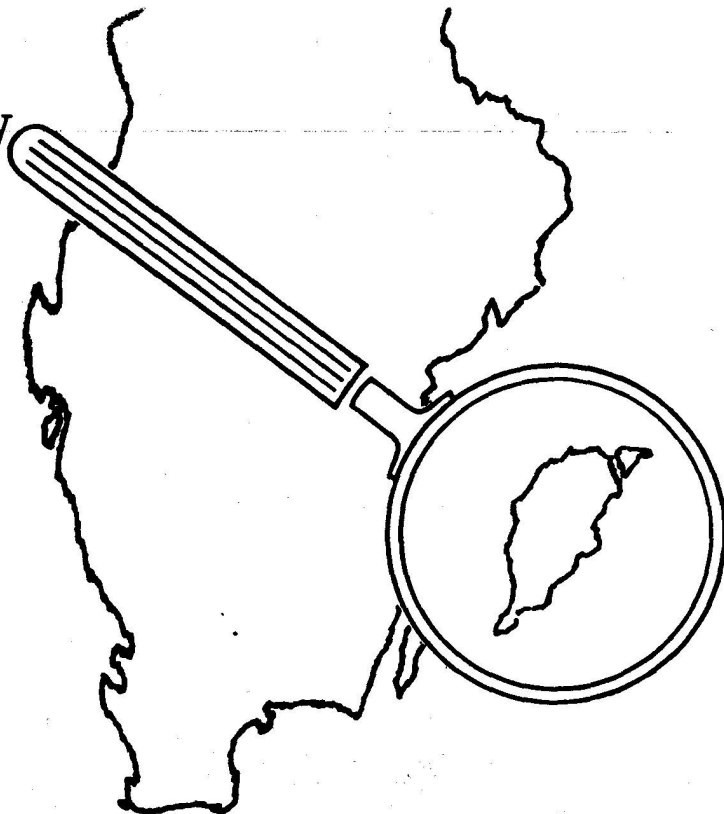
och polemiska program hör till undantagen som bekräftar regeln. Varje ställningstagande innebär risk för kritik utifrån, och statsmakterna kan, via radionämnden, korrigera övertramp från den neutralitetens väg som koncessionen med kmt utstakar och som pressure-grupperna bevakar.

Medan pressen är ofri i den meningen att den oftast håller sig inom de politiska partiernas värderingar, är den fri i den meningen att den med kritisk och stridslysten vaksamhet kan försvara och angripa olika tendenser i samhället och samtiden. Pressens "tredje statsmakt" har ingen som helst motsvarighet inom

2.500 SÅG PREMIERING AV RUSSEN

Aldrig någon gång tidigare har russ-premieringarna på Lojsta hed lockat så många besökande som på måndagen. Mer än 2.500 personer — till stor del turister — sökte sig dit för att titta på russern. Poliserna hade svårigheter med parkeringsplatser. Andra år har man haft ett 250-tal bilar att placera men denna gång var antalet det dubbla, så de som kom sist fick lång väg att gå.

Några trafikstockningar blev det inte eftersom vägen Lojsta-Fröjel hade enkelriktats och en polis hade utplacerats i Fröjel för att ordna trafiken.

radio eller TV. Ändå borde just dessa media i ett fritt system genom sin slagkraft och räckvidd kunna få en stor effekt som organ för öppen kritik och vaken debatt kring brännbara ämnen.

Ett exempel på denna svaghet hos monopolet är överenskommen mellan Sveriges Radio-TV och de politiska partierna. Den förhindrar att något parti gynnas eller missgynnas, men binder samtidigt radio och TV när det gäller att göra debatter, referat, presentationer, intervjuer eller kommentarer med partipolitisk anknytning, dvs göra inrikespolitiska program. Program om t ex försvaret, alliansfriheten, jordbrukspolitiken eller borgerlig samverkan anses obehövliga från partitaktisk synpunkt, och följaktligen har radion och TV — just på grund av sin monopolställning, som kräver opartiskhet — svårt att i dessa frågor kräva klara besked och presentera saklig eller kritisk information.

LIKRIKTNING BOTAS

Över huvud taget tycks svagheterna i radions och TV:s programpolitik bottna i de nackdelar som monopolet medför. Det är också karaktäristiskt att man inom monopolsystemet har så lätt att betrakta tillståndet som statiskt i stället för dynamiskt. Det krävs att TV vinner terräng för att radion ska ompröva sin verksamhet. Det krävs konkurrens från Radio Nord för att ge impuls till ett nytt program och det krävs kritik, inom bl a pressen, för att radion och TV ska fungera till belåtenhet. Allmänna opinionens jämvikt är idealtillståndet för Sveriges Radio-TV:s programpolitik.

Radions och TV:s roll som opinionsbildare lär, enligt undersökningar från politiska val, vara tvivelaktig. Däremot har åtminstone TV en stor informativ effekt, en överlägsen förmåga som "folkbildare" i vidaste mening. Men en radio och TV som främst måste spegla allmänt godkända och godtagbara åsikter och attityder uppmuntrar snarare en likformighet än en olikhet i opinionsbildningen. Likriktningen av såväl radio- och TV-programmen som radio- och TV-publiken är monopolets mest kännetecknande varumärke, inregistrerat hos kmt. Det bästa, för att inte säga enda, botemedlet mot denna likriktning är en fri konkurrens i etern med ökade valmöjligheter för den enskilde och större utrymme för kvalitet och kritisk debatt i programmen.

Det är ungdomen som bygger morgondagens Sverige...

Därför är det särskilt viktigt att få veta vad just ungdomen anser i frågan för eller emot kommersiell radio. Bildjournalen har sedan en längre tid upprättat ett ungdomens parlament — 151 ungdomar ur alla samhällsklasser och från alla delar av vårt land.

Detta parlament får varje vecka ta ställning till någon viktig dagsfråga — och när debatten om

Radio Nord och kommersiell radio i allmänhet var som mest aktuell fick ungdomens parlament uttala sig.

När vi nu klipper ur Bildjournalens artikel är det viktigt att minnas följande:

Ungdomarna är hämtade från hela landet — således både innanför och utanför Radio Nords täckningsområde.

JA TILL REKLAM I ETERN — MODELL RADIO NORD

Bild-Journalen nr 23 1961

Läsarnas parlament är Bildjournalens egen riksdag. 151 särskilt utvalda ledamöter över hela Sverige bildar ett slags motsvarighet till vår första kammare.

Vad hela landet pratar om det diskuterar också Läsarnas Parlament. Vi frågade ledamöterna om de ville skjuta Bon Jour i sank och om de ville ha reklam i radio. Svaret från det unga Sverige som representerar parlamentet var detta:

101 av 151 tackade ja till reklam i etern — modell Radio Nord.

Vi ställde två frågor till Läsarnas Parlament.

1. SKA VI HA REKLAM I RADION?

2. SKA PIRATSÄNDARNA STOPPAS?

Det blev en het diskussion. Margareta Johnsson från Alingsås begärde ordet först.

— Sveriges Radio har väl inte ensamrätt på våra öron. Och varför skulle man stoppa ett program som så många tycker om. Och jag kan inte begripa, varför Sveriges Radio tar åt sig så förskräckligt. Det är ju fler som lyssnar på radio nu. Fler apparater säljs, fler licenser löses — och Sveriges Radio tjänar mer pengar. Ta nu skeden i vacker hand och låt Radio Nord vara ifred.

Alla tycker inte likadant. John Arnebo från Stockholm hade inte vackra ord att säga om radiopiraterna.

— Skvalmusik är förkastligt, fördummande, vi blir ju alldeles tondöva om det här ska hålla på.

Han fick svar från Sven Erik Pålhagen i Norrköping:

— Med sitt enkla skval har Radio Nord tvingat monopolskutan att ändra kurs och börja ta hänsyn till lyssnarnas ändamål. Det tycker jag vi ska tacka Radio Nord för.

Elisabeth Helge, Johanneshov var inne på samma linje: — En sak är väl klar. Sveriges Radios program har blivit mycket bättre sen Radio Nord startade. Det är nyttigt med konkurrens.

Gunnel Wiberg från Ransta ville samsa radiopiraterna och Sveriges Radio:

— De kan väl leva sida vid sida. Sveriges Radio förlorar ändå ingenting ekonomiskt.

Georg Karlsson från Karlskrona ville inte ha reklam i svensk radio, så han tyckte gott Radio Nord kunde få hållas.

— Vi ska väl vara glada så länge inte programmen i svensk radio avbryts av reklam. Då är det väl bättre att låta piraterna hållas ute på Östersjön, än att släppa in det eländiga reklamspöket i svensk radio.

De allra flesta ville inte alls vara med om att stoppa piraterna. Än har inga dött av skval, menade man.

— Ska man stoppa Radio Nord och Radio Mercur så måste man ju också förbjuda alla andra utländska radiostationer, tex Luxemburg. Jag förstår inte det här kriget. Den statliga radion borde ju vara tacksam istället, hävdar Ulf Wadsten i Varberg.

— Stoppa Radio Nord och ni ska få se på gnistor, säger Kajsa Sandberg.

— Jag hoppas Radio Nord får fortsätta, skriver Elvy Wetterhall. Det är det bästa program jag någon gång hört i radion.

— Hur skulle man kunna hindra skutan på Östersjön att sända musik, undrar Holger Daun, Gotland. Det fanns dock några som ville stoppa piratsändarna.

— Om Sveriges Radio börjar med bättre program, kan man gott stoppa Radio Nord och Radio Mercur. De får ju lov att sända bara för att de seglar under ett annat lands flagg, ett land som bryter mot internationella regler. Sânt ska inte tolereras.

— Det vore nog lyckligt om kaptenen ute på Bon Jour ville lägga om kursen och segla sin kos, menar John Arnebo, Stockholm.

Många tyckte att piraterna är ett bra kompliment till den svenska radion.

— Radio Nord är bra, men bara vid sidan om den vanliga radion, påstår Gunnel Wiberg.

— Svenskarna behöver ett program med lätt musik och när nu detta kan finansieras genom reklam så varför inte, menar Anders Karlsson i Göteborg.

— Det är bara glädjande att Sveriges Radio har fått konkurrens. Tråkigt att konkurrensen bara inspirerat vår svenska radio till mer skvalmusik. Den är ju onödig, den finns ju redan i Radio Nord, skriver Gunnar Ek i Karlstad.

Några ledamöter i parlamentet ville att Sveriges Radio skulle öppna sina program för reklam. Då skulle Radio Nord själv dö ut vid Utö.

— Det bästa Sveriges Radio kunde göra var att släppa in reklamen. Men det ska ske bums, tror Maud Nyqvist.

— Varför inte ta steget fullt ut och tillåta reklam i både radio och TV. Då fick nog Bon Jour segla hem till Nicaragua. Och när pengarna flöt in genom annonser skulle programmen kunna kosta på och bli bättre. Vi lyssnare och tittare i TV skulle bli nöjda. Och radion skulle inte längre behöva irriteras av piratsändarna säger Fred Liljedahl i Malmö.

Han fick mothugg av Krister Sundholm i Nässjö.

— För allt i världen, släpp inte in kommersiell radio i landet. Det är väl möjligt att man med träning skulle kunna lära sig slå dövörat till för reklamen, men jag tror det knappast. Låt det vara som det är.

En ledamot från Skivsjöstrand (!) hade — hör och häpna — aldrig hört talas om Radio Nord.

Enligt de allra flesta i parlamentet är denne man att djupt beklaga. Piratsändarna är toppen. Enligt de andra är han lyckligt fri från den eländiga skvalmusiken som strömmar ut från radion 24 timmar om dygnet.

Vilka slutsatser drar Ni?

NORD ESTABLISHMENT

Kammakargatan 46 • Stockholm C
Telefon växel 23 12 90